

معرفی *Laciniphyllum Vaez – Javadi*
یک جنس جدید از اسفنوفیلال‌های رتین ایران

فاطمه واعظ‌جوادی
بخش علوم زمین، دانشکده علوم، دانشگاه شیراز، شیراز

سازند شمشک در منطقه نرگس‌چال، البرز، شمال ایران به خوبی دارای بیرونزدگی می‌باشد. این سازند حاوی ماکروفسیل‌های گیاهی فراوان و بخوبی حفظ‌شده‌ای است. در میان این مجموعه، یک جنس جدید از راسته اسفنوفیلال‌ها با نام *Laciniphyllum* از رتین (تریاس بالایی) سازند شمشک معرفی می‌شود. گونه تیپ این جنس *Laciniphyllum fatimah* می‌باشد. گونه‌های *Scytophyllum persicum*, *Pterophyllum bavieri* و *Baiera meunsteriana* که شاخص رتین می‌باشند، گونه مذکور را همراهی می‌کنند.
لغات کلید: اسفنوفیلال‌ها، رتین، سازند شمشک، البرز ایران.

**LACINIPHYLLUM VAEZ – JAVADI, GEN. NOV. A NEW SPHENOPHYLLALES FROM THE
RHAETIAN OF IRAN**

Fatemeh Vaez – Javadi

Department of Earth Science, Faculty of Science, Shiraz University, Shiraz, Isl. Rep.

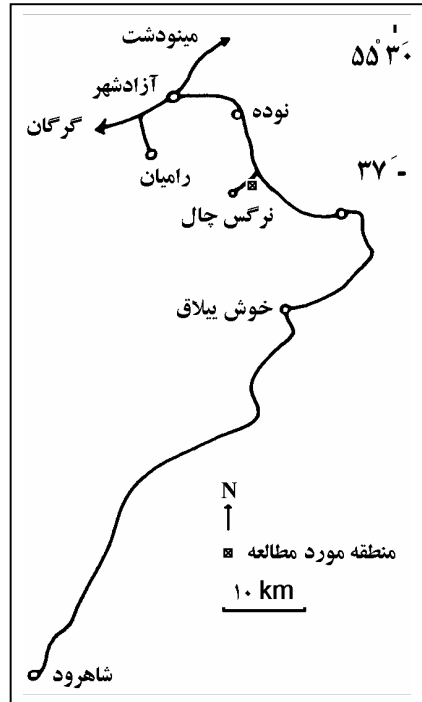
Abstract

Shemshak Formation is well-exposed in Narges-Chal area, Alborz Mountain, N Iran. It contains abundant well-preserved plant megafossils. Among them, a new genus of Order Sphenophyllales - *Laciniphyllum* has been found in Rhaetian (Upper Triassic) of the Shemshak Formation. *Laciniphyllum fatimah* is described as the type species of this genus. *Scytophyllum persicum*, *Pterophyllum bavieri* and *Baiera meunsteriana* accompany this species.

Key words. Sphenophyllales, Rhaetian, Shemshak Formation, Alborz, Iran.

موقعیت جغرافیایی و راههای دسترسی

منطقه مورد مطالعه در منتهی الیه البرز مرکزی و در البرز شرقی واقع است. نرگس چال دهکده ای است که در حدود ۲۰ کیلومتری جنوب آزادشهر قرار دارد. معدن ذغالی در مجاورت این روستا در حال بهره برداری می باشد. منطقه مورد مطالعه در ۳۶° و ۵۹' عرض جغرافیایی شمالی و ۵۵° و ۱۴' طول جغرافیایی شرقی قرار دارد (شکل ۱). شرایط عمومی منطقه به لحاظ آب و هوایی کوهستانی و جنگلی بوده و از رطوبت بالایی برخوردار است.

شکل ۱: موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

Division Sphenophyta
Class Sphenopsida
Order Sphenophyllales

Family Sphenophyllaceae

Genus *Laciniphyllum* Vaez-Javadi, gen. nov.

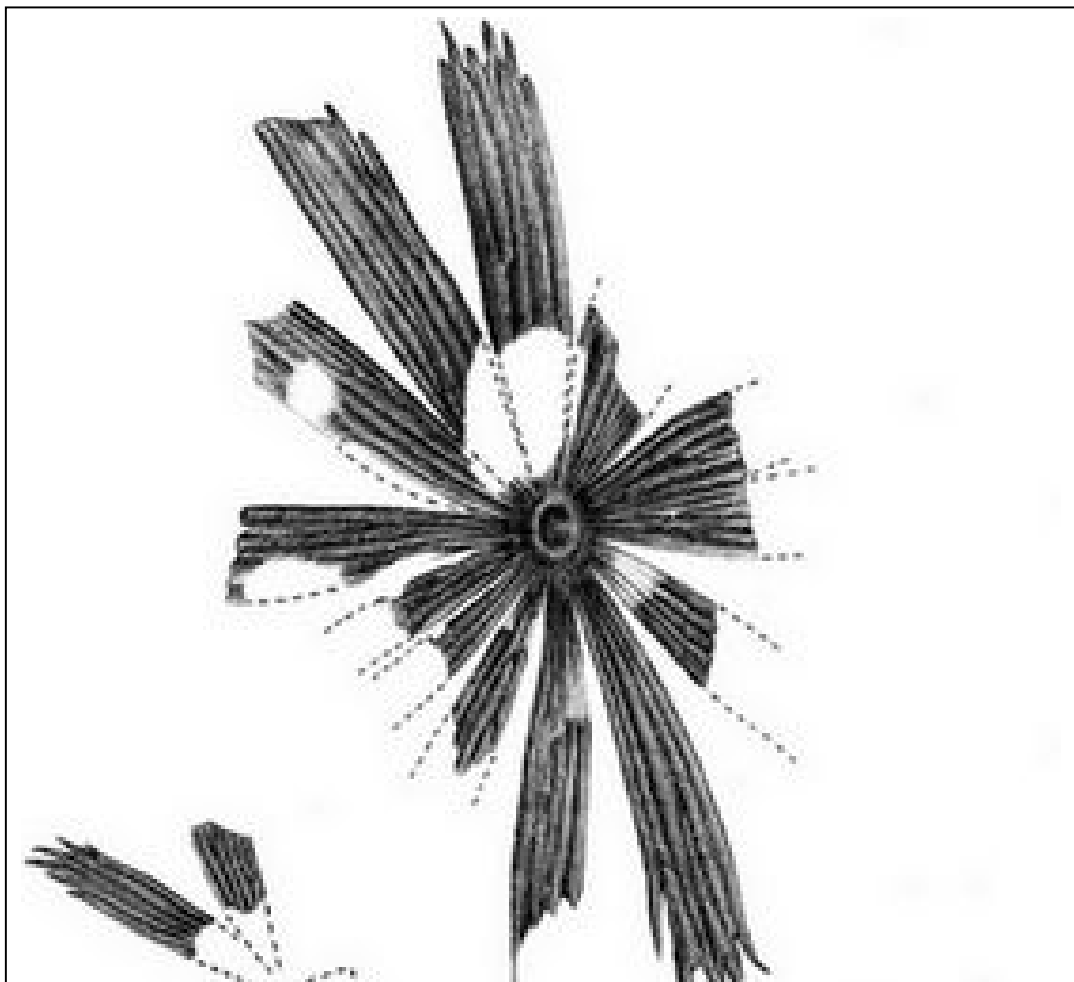
Type species: *Laciniphyllum fatimah* Vaez-Javadi, sp. nov.

مشخصات: برگها حلقوی؛ گوه ای شکل؛ غیر هم اندازه؟، نوک برگها عمیقا بریده و قطعه قطعه شده (lacinate) ، قاعده برگها جمع شده و از یکدیگر جدا هستند. رگبرگها ساده یا دوشاخه یک تا دوبار.

نام جنس: نام این جنس از واژه Lacini به معنای عمیقا قطعه قطعه شده (lacinate) و phyllum به معنای برگ است.

هولوتیپ: نمونه شماره 1 FJ-N؛ شکل ۲، تصویر ۱.

محل تیپ: سازند شمشک، ۲۰ کیلومتری جنوب آزادشهر، روستای نرگس چال؛ ۲۶° و ۵۹' عرض جغرافیایی شمالی و ۵۵° و ۱۴' طول جغرافیایی شرقی.

شکل ۲ : *Laciniphyllum fatimah* Vaez-Javadi.

توصیف: برگ ها با آرایش حلقوی، گوه ای شکل، غیر هم اندازه؟، ۱۰ تا ۱۲ برگ؛ به طول ۵۶ - ۶۵ میلیمتر و ۱۰ - ۹ میلیمتر پهنا (در پهن ترین بخش)؛ کناره ها کامل بوده و کاملا تا مرکز حلقه برگگی امتداد دارد؛ نوک برگ ها عمیقا بریده بریده شده (lacinate) ؛ رگبرگ ها ساده یا دیکوتومی به طوری که دو یا سه رگبرگ از قاعده برگ خارج شده و یک یا دو بار دیکوتومی گردیده و به درون هر بریدگی نوک برگ وارد می شوند. ساقه و مخروط این جنس شناخته نشده است (تصویر ۱، عکس ۲، ۱؛ شکل ۲).

بحث: Genus *Sphenophyllum* Koenig 1825 با این جنس قابل مقایسه است ولی به لحاظ داشتن برگهای کوچکتر و نوک متفاوت تمیز داده می شود. هیچکدام از ۶۰ گونه معرفی شده از این جنس (Bureau, 1964; Seward, 1898) به گونه تیپ این جنس شبیه نمی باشد. ساقه و مخروط این جنس شناخته نشده است.

Sphenophyllum در تمامی دونین بالایی - پرمین زیرین ایالات متحده آمریکا، اروپا، روسیه، چین و کره گزارش شده است. انتخاب این نام به لحاظ تفکیک جنس پالئوزوئیک از مزوزوئیک بوده است.

سن: رتین

سپاسگزاری نگارنده از رهنمودهای دکتر محمد صادق فخر صمیمانه سپاسگزاری می‌نماید.

کتابنگاری

Bureau, E., 1964. *Traité de paléobotanique*, V. III. Sphenophyta-
Noeggerathiophyta, Paris, 544 pp.

Seward, A.C., 1898. *Fossil plants*. Cambridge, Vol. I, 453 pp. (Indian reprint, 1991).

Plate 1

Figs. 1,2. *Laciniphyllum fatimah* Vaez Javadi sp. nov.

